

İMANYAR QULİYEV
AMEA, “Türkologiya” jurnalı, redaktor,
BDU
Zahid Xəlilov -23
Email: irbdu@yahoo.com

“CODEX CUMANICUS”DA MÜRƏKKƏB SÖZLƏR VƏ TƏRKİBİ FEİLLƏR

Xülasə

Bu məqalədə qıpçaq abidəsi “Codex Cumanicus”un dilində sintaktik üsulla söz yaradıcılığı prosesi araşdırılmışdır. Müəllif məqalənin girişində söz yaradıcılığı haqda məlumat vermiş, türk dillərində sintaktik üsulun yerinə toxunmuşdur. Daha sonra sintaksis üsulla söz yaradıcılığının nəticəsi olaraq mürəkkəb sözləri və tərkibi feilləri sistemli şəkildə tədqiqata cəlb etmişdir. “Mürəkkəb sözlər” yarımbaşlığında əvvəlcə mürəkkəbləşmə hadisəsinin elmi əsaslarını təhlil etmiş, son illərdə aparılan araşdırmalara istinad edərək bu dil hadisəsinin əsas şərtlərini sadalamışdır. Daha sonra abidənin dilində işlənmiş mürəkkəb sözləri 3 başlıq altında vermiş, bir çox mürəkkəb sözlərin tərkib hissələrinə aydınlıq gətirmişdir.

“Tərkibi feillər” yarımbaşlığında tərkibi feillərin meydana gəlməsinin zərurliyindən bəhs edən araşdırmaçı “Codex Cumanicus”un dilindən bir çox nümunələr vermişdir. Tərkibi feillərin əmələ gəlməsində iştirak edən əsas köməkçi feilləri müəyyənləşdirmiş, nümunələri tərkibi feillərin strukturuna görə qruplaşdırmış və nümunələr vermişdir.

Köməkçi feillərin işlənmə xüsusiyyətlərinə də toxunan müəllif belə bir qənaətə gəlmişdir ki, tərkibi feillərin əmələ gəlməsi, ümumiyyətlə tərkibi feil anlayışı alınmaların hərəkət məzmununu bildirmə zərurətindən ortaya çıxmamışdır, əksinə dildə tarixən var olmuşdur.

Açar sözlər: “*Codex Cumanicus*”, *mürəkkəb söz, tərkibi feil, köməkçi feil, sintaksis üsul.*

Türk dillərinin lüğət tərkibinin zənginləşməsində və yenilənməsində əsas rol oynayan dil proseslərindən biri də söz yaradıcılığıdır. Dil təfəkkür və mədəniyyətin inkişafı paralel addımlayır. Cəmiyyət həyatında baş verən dəyişikliklər insan təfəkküründə, o da dildə özünü göstərir. Bu baxımdan təfəkkür və mədəni həyatın inkişafı bir proses olduğu kimi buna adekvat cavab verən söz yaradıcılığı da bir proses kimi özünü göstərir. Söz yaradıcılığı dəyişən sivilizasiyanın, həyat tərzinin, dövrün, cəmiyyətin, adət-ənənələrin, dünyagörüşün tələblərinə dilin cavab reaksiyası, həmçinin dildaxili qanunauyğunluqların təzahürüdür.

Dil materialları nümunəsində söz yaradıcılığı üsullarının keçmişinin araşdırılması dilin tarixi mənzərəsini aydınlaşdırmaq baxımından önəmlidir. Bildiyimiz kimi, türk dillərində söz yaradıcılığının ən geniş yayılmış üsulu morfoloji üsuldur. Sintaksis üsulun imkanları, daha doğrusu dilin ona verdiyi funksiyanın sahəsi morfoloji üsulla müqayisədə dardır. Bu məqalədə XIII əsrdə yazıya alınmış qıpçaq əsəri “Codex Cumanicus”un [CC] qıpçaq lüğətində sintaksis üsulla söz yaradıcılığı araşdırılmışdır. CC-də əksini tapan qıpçaq dili materiallarında sintaksis üsulla söz yaradıcılığına dair nümunələr az olsa da, qeyd edilən üsulun ümumi mənzərəsini vermək baxımından əhəmiyyətlidir.

Ərəb və fars dillərinin təsirindən uzaq, Qara dənizin şimal sahillərində, dini və milli çeşidlilik mühitində yazılan CC-nin dil materialları bu dillərin təsirinə məruz qalan bir çox türk dilləri – Məmlük qıpçaqlarının və oğuzların dili ilə müqayisədə daha təmiz qalmışdır.

CC-nin qıpçaq lüğətində sintaktik üsulla söz yaradıcılığı prosesi maraqlı xüsusiyyətlər kəsb edir. Sintaksis üsulla söz yaradıcılığı prosesinin nəticəsi kimi adlarda mürəkkəb sözlər, feillərdə isə tərkibi feillər termini ilə izah edilən yeni məzmunlu sözlər yaranır.

Mürəkkəb sözlər

Bildiyimiz kimi, sintaktik üsulla söz yaradıcılığı söz yaratma prosesinin ən qədim növlərindən biri olub [Cəfərov, 1960: s.132] mürəkkəb sözləri əmələ gətirir. “Dildə mürəkkəbləşmə prosesi təfəkkürlə, şüurun inkişaf dərəcəsi ilə bağlı, həyati zərurətdən doğan, insanlar arasında ünsiyyət, anlaşıma vasitəsi kimi meydana çıxan bir prosesdir” [Zeynalov, 2008: s.88].

Azərbaycan, həmçinin türkoloji dilçilikdə son illərdə mürəkkəb sözlərin əmələ gəlməsinə yanaşmalar, demək olar ki, bir-birindən fərqlənir. Y.Seyidov kitabında mürəkkəb sözlərin əmələ gəlməsi üçün konkret şərtlərdən bəhs etmiş və fikirlərini əsaslandırmışdır. O hesab edir ki, mürəkkəb söz fonetik, leksik və qrammatik cəhətdən formalaşmalı, bu formalaşma da onun tərkib hissələrinin bitişik yazılmasına əsas verməlidir [Seyidov, 2002: s.82].

Buradan aydın olur ki, mürəkkəb sözlərin əmələ gəlməsi üçün fonetik, leksik və qrammatik şərtlərin yerinə yetirilməsi tələb olunur. Ə.Rəcəbliyə görə isə “sözlərin birləşib mürəkkəb söz əmələ gətirməsi” fonetik, qrafik, leksik, qrammatik əlamət və sintaktik vəzifə yönlərindən birləşməni zəruri edir [Rəcəbli, 2004: s.363].

Ümumiyyətlə mürəkkəb sözlər nisbi xarakter daşıyır, bir dövrdə mürəkkəb quruluşa malik bir söz, məsələn, *qarınıncə*, müasir türk dilində *karınca* şəklinə düşərək sadə sözə çevrilmişdir. Bu dil prosesi nəticə etibarilə sözlərin fonetik cəhətdən qarışmasına, müstəqil kök formasının itirilməsinə doğru gedir.

CC-dəki ad bildirən mürəkkəb sözləri bu şəkildə qruplaşdırmaq mümkündür:

1. Müxtəlif mənalı sözlərdən əmələ gələn mürəkkəb sözlər

Tünəkün “dünən” [36r]; *eşburun* “ilk, öncə” [30v]; *balavuz* “bal mumu” [41r]. Bir çox türk dillərində və dialektlərində *balaqız*, *balağız*, *balavuz*, *balawız* şəkillərində işlənən bu söz ehtimal ki, *bal* və *ağız* sözlərindən əmələ gəlmişdir [ESTY, 1978: s.51].

Tutsaq “dustaq, əsir, məhkum” [38r]. Bu gün dilimizdə işlənən *dustaq* sözünün ilkin və orjinal forması olan bu mürəkkəb söz iki feildən əmələ gələn isimdir: *dut* [tutmaq] və *saq* [saqlamaq, saxlamaq].

Bugün “bu gün” *bugün aqırlılıq ol ulu künni* “bu gün o müqəddəs günü ehtiramla qarşılayırıq, qeyd edirik” [61v].

Badbakt “bədbəxt” [49v]. Eyni səhifədə farsca sütundakı *bad* “bəd” sözünün qarşılığı kimi qırçaq sütununda *yaman* “yaman, pis” sözü verilmişdir.

Yolabars “zolaqlı qaplan” [60v]; *qulabars* “alaca qaplan” [60v]. Hər iki nümunəyə bir tapmacada rast gəlirik. *Bars* sözü “qaplan, pələng” mənasında işlənmişdir. Bəzi şivələrimzdə gəlincik adlı sincaba oxşar heyvana *alafars* deyirlər. Sözlərin forması qalsa da, *ala* sözü ilə birləşərək fərqli məna kəsb etmişdir. Nümunələrdən də görüldüyü kimi, qırçaq dilində də müstəqil deyil, hansısa təyinedici [*kula*, *yola*] sözlərlə işlənmişdir. *Yolabars* mürəkkəb sözdəki *yola*, yaxud *yol* sözü *yola* bənzədilərək “zolaqlı, xətlı” anlamından izah edilmişdir [EDT, 1972: s.368].

Bozaq “boz” [47r]. Bu söz qırçaq əsərlərindən yalnız CC-də işlənmişdir. KDQ-də eyni sözlərin əksinə birləşməsinə rast gəlinir: *Ağ boz atlar binübən yortışdılar* [KDQ, 2004: 133]. *Yixöv* “kilsə” *Kim ansızım kelsə bizim yixövgə* “Kim qəflətən bizi ibadətə gəlsə...”[61r] KTS-də *yix* öv şəklində qeyd edilmişdir. Qabağındakı CC qeydindən də görünür ki, qırçaq əsərlərindən yalnız CC-də işlənmişdir [KTS, 2007: s.320]. Ehrimal ki, CC-nin yazıldığı Qara dəniz qırçaq ellərinə xas məhəlli sözdür.

Alaboqa “delfin, iri balıq” mənalına gəlir. Ehtimal ki, delfinlərin rəng [ala] və irilik [buğa kimi] kimi xüsusiyyətləri əsas götürülərək düzəldilmişdir [80v]. *Qoltuq* “qoltuq” [65v]. *Qol və tük* sözlərində meydana gələn “qolun altı, tük olan nahiyəsi” mənasını bildirir.

CC-də elə sözlər var ki, quruluşca deyil, məna yönündən mürəkkəbləşmişdir, yəni iki söz bir məna bildirsə də, fonetik və qrafik şərtlərə cavab vermir: *İçi kor* “qısqanc, xəsis, paxıl” [50r]; *artındaqı [qaş]* “yəhərin arxa hissəsindəki çıxıntılı yer” [52r]. Ola bilsin ki, ərəb dilindən qırçaq dilinə yenidən keçən və qəbul edilib ümumişlək fonda düşən bəzi əcnəbi sözlər [*paxıl* və s.] bu kimi ifadələrdə mürəkkəbləşmə prosesinin qarşısını almışdır.

2. Eyni sözün təkrarından əmələ gələn mürəkkəb sözlər:

Kündə kündə “hər gün” [30v]. *Yöp-yöp* “yavaş-yavaş” [56r]; *uzun uzun* “çox uzun, uzun-uzun” [60v]; *qısqca qısqca* “qısa-qısa” [60v].

3. Sinonim və yaxın mənalı sözlərin yanaşı işlənməsindən əmələ gələn mürəkkəb sözlərə nümunə azdır:

Toz topraq “toz-torpaq” *Əgər toz topraq kuyaşdan yü[z] min curla yarıq bolsa edi hanuz teyrininin yarıxlıqına körə qaranlıqdır* “Əgər toz-torpaq günəşdən yüz min dəfə aydınlıq olsa idi, yenə də tanrının nuruna görə qaranlıq olardı” [59r]. *Alan qulan, qulan alan* “ala bula” [60r]

CC-nin qıpçaq lüğətində izafət tərkibləri çox azdır. Sadəcə bir-iki nümunəyə rast gəlirik: *rəngilak* “cılalama işində istifadə edilən qatran növü” [41r]; *kətani-xam* “xam kətan” [47r].

Tərkibi feillər

CC-də köməkçi feillərlə düzələn tərkibi feillərə aid çoxlu nümunəyə rast gəlirik. Bu feillər dilə gələn yeni məfhumların və alınma adların hərəkət mənasının ifadə ehtiyacı nəticəsində meydana çıxır. Dilə gələn alınma sözlər tədricən qəbul edilir, şifahi nitqdə işlənir, müəyyən fonetik dəyişikliyə uğrayır və bir müddət sonra mənimsənilir. Ancaq türk dilləri qeyri-türk dillərindən hazır feillər qəbul etmir, alınma adları feillərlə birlikdə işlədərək hərəkət məzmunlu tərkibi feillər meydana gətirir. Köməkçi feillərin alınmalardan əvvəl türk mənşəli ad bildirən sözlərlə işlənməsi göstərir ki, tərkibi feil hadisəsi alınmaların təsiri ilə baş vermir, bu dil hadisəsi türk dilinə xasdır və sadəcə alınmalara cavab reaksiyası kimi fəallaşır. Məsələn, *et-* feili ərəb mənşəli *niyyət* isminin qıpçaq dilin gəlməsindən əvvəl türk sözü *saqış* ismi ilə işlənərək tərkibi feil əmələ gətirmişdir: *saqış et-* “niyyətəlmək” [76r]. CC-dəki tərkibi feillərə aid nümunələri aşağıdakı təsnifat üzrə vermişik:

Ad+köməkçi feillər

ad+al- köməkçi feili. *Yetə al- // tüm al-* “Yevxaristiya və ya çörək-şərab ayinində iştirak edib İsanın bədənini simvolizə edən çörəkdən yemək və qanını simvolizə edən şərabdan içmək” [63r]. *Qayıri al-* “geri almaq” [23v]; *öç al-* “qisas almaq” [66r].

ad+ber- köməkçi feili. *amanat ber-* “əmanət etmək” [24r]; *selam ber-* “salam vermək” [26v] *tanıxlıx ver-* “şahidlik etmək” [66v] *yıxrar ber-* “inanmaq, təsdiq etmək” [7v]; *ögünç ber-* “tərifləmək” [71r] *yüvüt ber-* “təsəlli vermək” [58r]; *yemiş ber-* “yetişmək” [72r];

Ad+bol- köməkçi feili. CC-də *bol-* sözü müstəqil feil kimi də işlənir: *Səndən, Yesus, sövünçümüz bolsun* “İsa, sevincimiz səndən olsun” [73r]; *Adam yazuxı üçün ölümlüx boldux edi* “Adəmin günahı üçün ölümlü olmuşduq” [73r].

CC-də *bol-* köməkçi feili ilə adlardan və feillərdən düzələn xeyli miqdarda tərkibi feil vardır: *Bərnəli bol-* “borclu olmaq” [10v]; *aç bol-* “ac olmaq” [13r]; *peşman bol-* “peşman olmaq” [10v]; *tım bol-* “sakitləşmək” [28r]; *etiz bol-* “vücuda gəlmək” *söz etiz bolup turur arı qız Mariamdan* “Söz vücut libası geyindi qutsal bakirə Məryəmdən” [73r]. *yeşdəçi bol-* “məğlub etmək” [72v].

Ad+et- köməkçi feili. *Et-* 1. Əsas feil kimi. Məs. *Kim hər yılda anı etməz, ol teyrindən daqı papdan qarqışludur* “Kim bunu hər il yerinə yetirməsə, tanrının və papanın lənətini qazanar” [63r] 2. Köməkçi feil kimi. Məs. *yıraq et-* “uzaqlaşdırmaq” [4r]; *tamam et-* “tamamlamaq” [6v; 57v]; *bərk et-* “möhkəmlətmək” [12v]. Bu forma *bərkit-* felindəki *-it* şəkilçisinin kökünü izah etməyə imkan verir. *Bunyat et-* “təməl qoymaq” [13r]; *yarıx et-* “ışıqlandırmaq” [15v]; *yara et-* “yaralamaq, öldürmək” [16r]; *qulluq et-* “xidmət etmək” [27r]; *satov et-* “ticarət etmək” [56r]; *saburlux et-* “səbir etmək” *kim egi köñül bilə sabırlux etər* “kim gözəl qəlblə səbir edər” [62r]; *yaman et-* “pislik etmək” [63v]; *təsnif et-* “şeyr yazmaq” [66r]; *erksiz et-* “zərərsizləşdirmək” [71r]; *saqış et-* “niyyətəlmək” *almazlıqqa saqış etti* “almamaq qərarına gəldi” [76r] və s.

ad+qıl- köməkçi feili. *əgri qıl-* “əymək” [30v]; *yımışaq qıl-* “yumşaltmaq” [30v]; *erksiz qıl-* “zəiflətmək” [69v].

Maraqlı məqamlardan biri də eyni adlara müxtəlif köməkçi feillərin qoşulmasıdır: Məsələn, *et-* və *qıl-* *erksiz et-* [71r]- *erksiz qıl-* [69v]; *et-* və *bol-* *mədət et-* [79r] - *mədət bol-* [73v] və s.

ad+tut- köməkçi feili. *tut-* Bu feil müstəqil işlənmişdir: Məsələn: *alar anı tuttular* “Onlar onu tutdular” [63r]. Tərkibi feil kimi: *oruç tut-* “oruç tutmaq” [15r]; *törə tut-* “törəyə, adətlərə əməl etmək” [29r]; *yavuğun tut-* “yükünü tutmaq” [62v].

ad +ur- köməkçi feili. *baha ur-* “dəyər vermək” [12r]; *baş ur-* “əyilmək, baş əymək, təzim etmək” [62r]; *höküm ur-* “höküm vermək” [63r].

Birinci hissəsi feil olan tərkibi feillər

Adlarla işlənən bəzi köməkçi feillər [*et-*, *qıl-*, *bol-*] bu cür tərkibi feillərin ikinci tərəfində, demək olar ki, işlənmişdir.

-a, -ə şəkilçili feili bağlama + feil. Bu cür tərkibi feil formalarında da əsas mənə yükü birinci tərəfə düşür. İkinci tərəf daha çox “bacarmaq” mənasını ifadə edir:

Ayta bil- “söyləyə bilmək” [72r]; *bara bil-* “gedə bilmək” *Kişi yolsuz bara bilməs* “İnsan yolsuz vara bilməz” [62r].

Aça ber- “açmaq” [82v]; *itə ber-* “itmək” [58r]. Bu tərkib müasir türk dilində eyni mənada işlənir, ancaq birinci sözün son saiti qapalı olur: *açı ver-* “açmaq”, *deyi ver-* “demək” və s.

Müstəqil feil + -tur köməkçi feili. H.Mirzəzadə -*durur* feilinin müstəqil bir feilə yanaşaraq mürəkkəb feil əmələ gətirdiyini və XVIII əsrə qədər Azərbaycan ədəbi dilində öz əksini tapdığını qeyd etmişdir [Mirzəzadə, 1990: s.135]. *Durur* köməkçi feili həm indiki zaman anlayışı, həm də özündən əvvəl gələn feil bağlama şəkilçil feildə ifadə olunan iş və ya hərəkətin bitmədiyini, davam etdiyini bildirir.

Burulup tur- “burulmaqda olmaq” [69v]; *olturup tur-* “oturmaqda olmaq” [70v]; *susap tur-* “susamaq” [71v]; *sövünç bizgə bolup turur* “Sevinc bizə verilməkdədir” [73r]. *Küyüp tur-* “gözləməkdə olmaq” *Küyüp turupturmen ölümlərinin qopmaqlıqın dağı meñü tirilikni* “Ölülərin dirilişini və əbədi həyatı gözləyirəm” [74v].

Nəticə etibarilə, CC-də sintaktik üsulla söz yaradıcılığı morfoloji üsul qədər məhsuldar olmasa da, buradakı nümunələr o dövrdəki qıpçaq, ümumən türk dillərində sintaktik üsulla söz yaradıcılığı prosesini müəyyən aspektlərdən izah etməyə imkan verir. Əlavə edək ki, CC-də KDQ-dəki qədər rəngarəng məzmun və formalı mürəkkəb sözlərə rast gəlinmir. Bunu Dəşti-Qıpçaq türklərinin yazı ənənəsinin oğuz dilindən geri qalması, o dövr Şərqi mədəniyyət mərkəzlərindən uzaq olması, həmçinin KDQ-nin dastan ədəbiyyatının şah əsərlərindən olması ilə izah etmək olar.

CC-də mürəkkəb quruluşlu ad bildirən sözlər olduqca azdır. Bəzi sözlər, məsələn, *bu gün* “bu gün”, *qaraquş* “qartal” sözləri abidədə həm ayrı, həm də bitişik qeyd edilmişdir. Ərəb dilinin təsiri ilə bir çox türk dillərinə keçən, o cümlədən Azərbaycan klassik ədəbiyyatında geniş işlənən izafət tərkibləri isə, demək olar ki, yox dərəcəsidir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Cəfərov S. [1960] Azərbaycan dilində söz yaradıcılığı. Bakı: ADU nəşriyyatı, 203 s.
2. EDT - Clauson G. [1972] An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth-Century Turkish. Oxford: Clarendon Press, 989 p.
3. Hacıyev T., Əzizov E. [1988] Azərbaycan dilində mürəkkəb feil məsələsinə dair // Azərbaycan dilinin tarixi leksikasına dair tədqiqatlar. Bakı: ADU nəşriyyatı, s. 3-9.
4. KDQ - Kitabı-Dədə Qorqud. Əsil və sadələşdirilmiş mətnlər. [2004] Tərt. S.Əlizadə, Bakı: “Öndər” nəşriyyatı, 376 s.
5. KTS - Toparlı R., Vural H., Karaatlı R. [2007] Kıpçak Türkçesi Sözlüğü. Ankara: Öncü Basımevi, 338 s.
6. Mirzəzadə H. [1990] Azərbaycan dilinin tarixi qrammatikası. Bakı: Azərbaycan universiteti nəşriyyatı, 375 s.
7. Rəcəbli Ə. [2004] Göytürk dilinin leksikası. Bakı: Nurlan, 428 s.

8. Seyidov Y. [2002] Azərbaycan dilinin qrammatikası Morfologiya [ikinci nəşr]. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 371 s.
9. Zeynalov F.R. [2008] "Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası", I hissə, Bakı: "MBM" nəşriyyatı, 354 s.
10. Севортян Э.В. [1978] Этимологический словарь тюркских языков: Общетюркские и межтюркские основы на букву 'Б'. АН СССР. Ин-т языкознания. М.: Наука, 349с.

Imanyar Guliyev

Complicated words and compound verbs in Codex Cumanicus

Summary

In this article, Kipchak monument "Codex Cumanicus" in the creative process of the syntactic method was investigated. The author of the article talked about the entrance of the word, instead of the syntactic method in the Turkic languages. As a result of the creative process, then the syntactic structure of complex words and compound verbs has systematically investigated. In the chapter "Complex Words", he first analyzed the scientific bases of the complication process and cited the basic terms of the language phenomenon, referring to recent studies.

Later, the complex language of the monument, under the heading of 3 monuments, clarified the composition of many complex words. The Codex Cumanicus, a researcher talking about the necessity of the formation of compositional characters in the composition of "Compound Verbs", gave many examples. The composition of the formation of the auxiliary verbs determined the composition of the samples and examples of verbs classification structure. Consequently, although syntax as CC is not as productive as morphological method, the examples here provide an explanation of the process of syntax word procession in the Turkic language in general. Additionally, the CC does not have as much colorful content as the KDG and complicated words. This can be explained by the fact that the summer tradition of the Dashti-Kipchak Turks was left out of the Oghuz language, at that time being far from the cultural centers of the East, as well as being a masterpiece of the KDG's epic literature.

Referring to the characteristics of the development of auxiliary verbs such as the author concluded that, the composition of the formation of verbs in general, did not reveal the need to notify the contents of the compound verbs approach to purchases, on the contrary, it has historically been.

Key words: "Codex Cumanicus" compound word, compound verb, auxiliary verbs, syntax method.

Сложные слова и сложный глагол в
«Кодекс Куманикусе»

Резюме

В этой статье, кыпчаки памятник «Кодекс Куманикус» в творческом процессе синтаксического метода исследовался. Автор статьи говорил о входе слова, вместо синтаксического метода в тюркских языках. В результате творческого процесса систематически исследовалась синтаксическая структура сложных слов и сложных глаголов. В главе «Сложные слова» он сначала проанализировал научные основы процесса усложнения и привел основные термины языкового феномена, ссылаясь на последние исследования. Позже сложный язык памятника, под заголовком 3 памятника, уточнил состав многих сложных слов.

«Кодекс Куманикус», исследователь, говорящий о необходимости формирования композиционных символов в композиции «Составные глаголы», привел множество примеров. Состав образования вспомогательных глаголов определяли состав образцов и примеры структуры глаголов. Следовательно, хотя синтаксис как СС не так продуктивен, как морфологический метод, примеры приведены здесь. Кроме того, в СС не так много красочного контента, как в КДГ и сложных словах. Это факт, что летняя традиция дашти-кипчака является названием эпической литературы КДГ, которая не входит в огузский язык.

Ссылаясь на особенности развития вспомогательных глаголов, таких как автор пришел к выводу, что состав образования глаголов в целом не выявил необходимости уведомлять составное содержание глаголов о подходе к покупкам, напротив, оно имеет исторически сложилось.

Ключевые слова: составное слово, «Кодекс Куманикус», составной глагол, вспомогательные глаголы, синтаксический метод.

Redaksiyaya daxil olma tarixi: 25.04.2019

Çapa qəbul olunma tarixi: 22.05.2019

Filologiya elmləri doktoru, professor Məmmədəli Novruzov tərəfindən çapa tövsiyə olunmuşdur.